

6.

foglalkozás

Tantervi vonatkozás

Az erdők életközössége: állatok testfelépítése, az élőhely, az életmód és a testfelépítés összefüggései.

Kulcsszavak

holtfa, élőhely, életközösség, gomba

Természettudományos megismerési módszerek

leírás, összehasonlítás, rendszerezés

Fejlesztett készségek, attitűdök

Empátia
Szociális kompetencia
Kommunikáció
fejlesztése: történetmesélés
Holisztikus gondolkodás
Kreativitás

Mit készítsék elő?

füzet, íróeszközök, a *Kidőlt fa* játék kellékei, tabletek, gyurma, ragasztó, csomagolópapír

Mit akarunk elérni?

A holtfák jelentőségének megismerése.

Mit fogunk csinálni?

Közös beszélgetés

Ki lakik a kidőlt fában?

(TERMÉSZETTUDOMÁNY, BIOLÓGIA)

„Életünk ideje hetven esztendő, vagy ha több, nyolcvan esztendő, és nagyobb részük hiábavaló fáradtság, olyan gyorsan eltűnik, mintha repülnénk.”

Zsolt 90,10

Miről szól ez a tanegység?

Ebben a foglalkozásban az erdő kisebb termetű élőlényeivel foglalkozunk és megismerkedünk a holtfák hasznosságával is.

Áttekintő vázlat

6.1. Holt fa?	15 perc
6.2. Ki lakik a kidőlt fában?	35 perc
6.3. A holtfa lakói	40 perc
Összesen	90 perc

Előkészületek

A foglalkozás kellékeinek előkészítése.

A *Kidőlt fa* játék készítésének kellékei: kartonpapír, vonalzó, olló, tűzőgép, filctoll, nagy lepedő vagy pokróc.

FELADATOK LEÍRÁSA

6.1. Holt fa?

15
perc

Az erdőben nem szokatlan látvány a letörött ág, kidőlt fa. Egy rendszerető szemnek bizony furcsa lehet, miért hagyják ott az erdészek és természetőrök ezt a holt fát csak úgy. Erre keressük a választ ebben a foglalkozásrészben.

Holt-fa

Beszéljük meg a gyerekekkel, mit nevezünk holtfának!
Keressünk rá szinonimákat! (pl. élettelen fa, korhadó fa stb.)

- Milyen okokból pusztulhat el egy fa?
- Miért dőlhet ki egy egészséges fa? Keressünk rá okokat! (Az előző alkalom otthoni feladata felhasználható.)
- Mikor dőlt ki a fa? (Kb. becsléssel: nagyon régen, régen, több éve, mostanában, stb.)
- Mi történik a fákkal, ha elpusztulnak?
- Mire jó a holtfa?

A holtfák

Az élettelen fák valójában tele vannak élettel. A holtfa az egészséges erdők fontos szereplője: élőhelyet, menedéket és táplálékforrást biztosít, emellett kulcsszerepet játszik az erdőben zajló természetes biológiai folyamatok fenntartásában.

A patakokba és folyókba dőlő elhalt fák ugyancsak fontos élőhelyeket hoznak létre, többek között segítik a víz sebességét lassító kavicsstorlaszok képződését, és így élőhelyeket hoznak létre a halak és rovarok számára, értékes aljzatot biztosítanak a moszatoknak.

Az elhalt fák visszajuttatják a természetbe azokat a tápanyagokat, melyekből korábban építkeztek.

forrás: https://wwf.hu/public/uploads/toltsdle/Holtfa_online_fin.pdf

Mit akarunk elérni?

A kidőlt fa élőlényeinek megismerése.

Mit fogunk csinálni?

Közös játék és történetmesés.

Mire van szükségünk ehhez a feladathoz?

kartonpapír, vonalzó, olló, tűzőgép, filctoll, nagy lepedő vagy pokróc

Mellékletek

6.2. Élőlények a holtfában

Ki lakik a kidőlt fában játék

- Alakítsunk ki pokrócokból egy alagutat, ez lesz a kidőlt fatörzs. A helyszíntől függ, hogy mi lesz az alagút „váza”: padok, esetleg székek, arra is teríthetjük. A lényeg, hogy legyen egy akkora alagút, ahova guggolva befér jó néhány gyerek.
- Gyűjtsünk össze olyan élőlényeket, amelyek a hazai erdőkben élnek!
- Vékony kartonpapírból vágjon ki mindenki magának egy 5 cm magas és 10 cm széles kártyát, és egy 5 cm széles – 55 cm hosszú csíkot!
- Mindenki válasszon egy élőlényt, írja a nevét a kártyára, rajzolja is le, majd a kártyát tűzze rá a papírcsíkra (tűzőgéppel)! Tűzzük össze a szalag két végét, úgy, hogy épp kényelmesen körbeérje a fejet!
- Ki-ki vegye fel az általa készített fejdísz!
- Keressünk magunknak egy párt, akivel megvitatjuk, hogy melyikünk élőhelye a kidőlt fa, ki mehet be a „fatörzsalagútba”. A fatörzsben lakók „kuckózzák be” magukat az alagútba, a többiek körülötte gyülekeznek.
- Miután mindenki kijött, a **6.2. melléklet** segítségével tekintsük át, hogy minden élőlény a megfelelő élőhelyet választotta-e!
- Számoljuk meg, hogy az összes élőlény közül hányan laknak a holtfában, melyik a több!
- Gyűjtsük össze, hogy hány olyan állat van, ami nem a fában él, de fontos számára, mert táplálékul vagy búvóhelyül szolgál!

Körmese

A közös játék és a holtfa lakóinak megismerése után a gyerekekkel mesét szövíünk a holtfáról. Mindenki egy-egy mondattal gazdagítja a mesét, melynek helyszíne a holtfa, főszereplői pedig a holtfa apróbb-nagyobb, az előzőekben már megismert lakói.

35
perc

6.2. Ki lakik a kidőlt fában?

Mit akarunk elérni?

A holtfa élőlényeiének megismerése

Mit fogunk csinálni?

Csoportmunka, majd egyéni feladatmegoldás

Mire van szükségünk ehhez a feladathoz?

íróeszköz, tabletek, gyurmaragasztó, háztartási csomagolópapír

6.3. A holtfa lakói

A gyerekek csoportokban dolgoznak.

A holtfák különféle élőlénycsoportoknak adnak élőhelyet **(6.2. melléklet)**. Most ezeket az élőlénycsoportokat ismerjük meg közelebbről, internet, tabletek segítségével!

Minden csoport egy-egy élőlénycsoportot ismer meg közelebbről és készít róluk bemutató plakátot a többiek számára.

A csoportmunkára javasolt időkeret: 15 perc.

A csoportok bemutatják egymásnak a holtfa lakóit.

Élőlénycsoportok a holtfában:

1. A megtelepedők:

Azon élőlények, melyek a holtfákon telepednek meg, pl. mohák, zuzmók, gombák.

2. Facsámcsógók:

A korhadó fát rágcsáló élőlények, pl. ászkák, hangyák, ezerlábúak

3. Portyázó ragadozók:

A holtfákon élő vadászó életmódot folytató állatok vagy dögevők, pl. pókok, százlábúak.

4. Rejtőzködők:

A holtfában búvóhelyet találó élőlények, pl. darazsak, csigák, szalamandrák.

Forrás: *A fák világa* – Erdei Iskola Alapítvány Tárnic Munkacsoport. Szentendre, 2001.
– A kidőlt fatörzs 199. oldal

Élőlények a holtfában

A fent jelzett élőlénycsoportok nem rendszertani besorolások, csupán a holtfában található élőlények azonosítását szolgálják.

Élőlény-csoportosítás

A téma és a foglalkozás zárásaként a diákok most egyéni munkában csoportosítják saját szempontjaik alapján a foglalkozás során megismert, holtfában található élőlényeket.

A gyerekek válasszanak ki a megismert élőlények közül 10-et! Csoportosítsák legalább kétféleképpen saját füzetükbe az élőlényeket!

A feladat megbeszélése során mondják el a diákok, milyen csoportosítási szempontot használtak!

A foglalkozást közös értékeléssel zárjuk!

Otthoni feladat

A gyerekek feladata, hogy figyeljék meg, a megismert élőlények közül melyek élnek a házuk körül, és sorolják be azokat élőlénycsoportokba. Ezt rögzítsék a füzetükbe is!

Felhasznált és ajánlott források

- *A fák világa* – Erdei Iskola Alapítvány Tárnicss Munkacsoport. Szentendre, 2001.
– A kidólt fatörzs 199–204. oldalak
- *Holtfa – az élő erdőkért. Az öreg fák és a holtfa természetvédelmi illetve erdészeti szerepe.* WWF. https://wwf.hu/public/uploads/toltsdle/Holtfa_online_fin.pdf

Hivatkozások az *Érdekes kérdések egész évre* tanári ötlettárból

- A foglalkozás az *Érdekes kérdések...* felhasználásával készült:
- *Erdő: Ki lakik a kidólt fában? – Élet a holtfában* Szűcs Boglárka
<https://reftantar.hu/erdekes-kerdesek/#erdo>